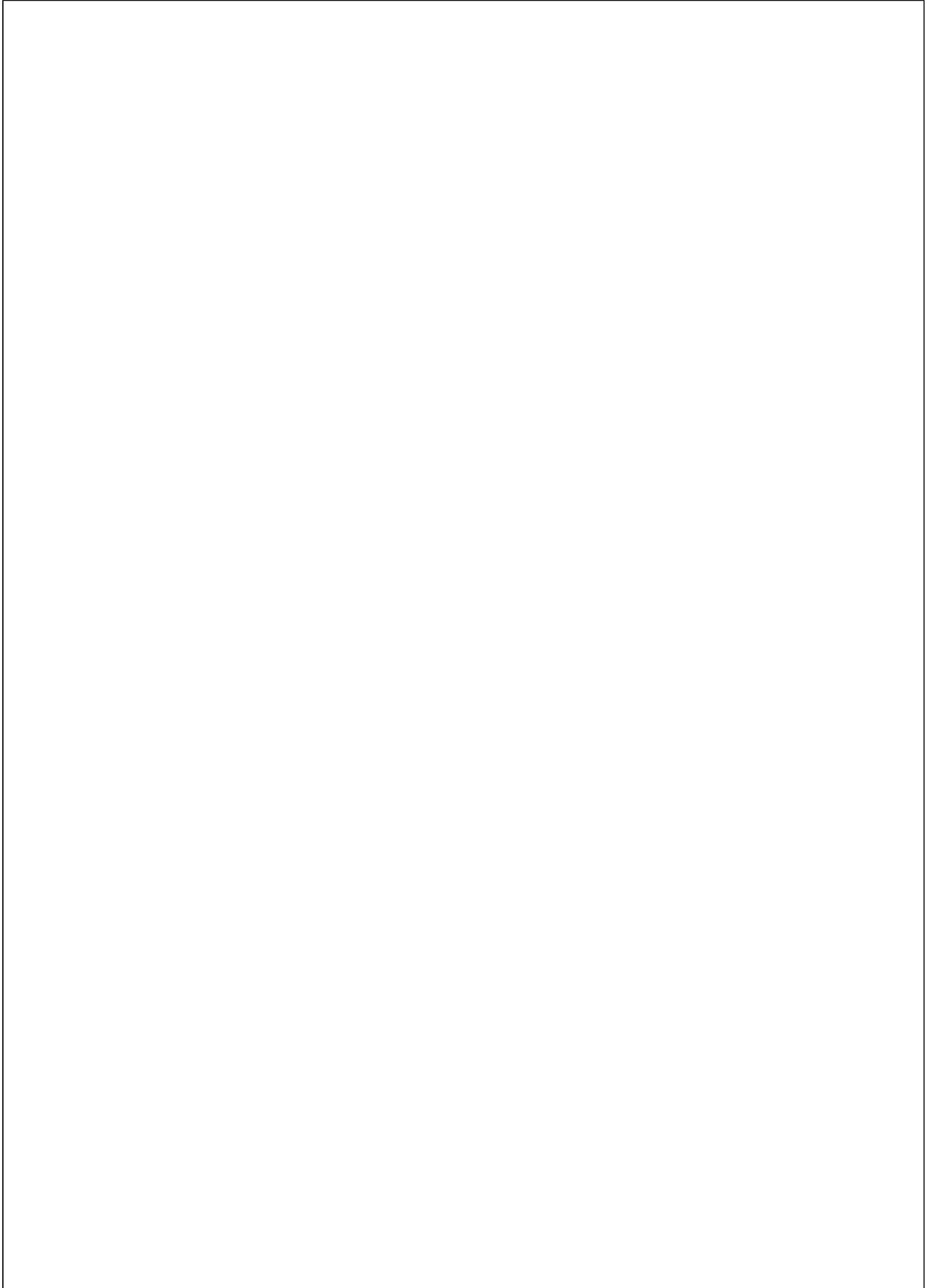

Instytut Pamięci Narodowej

[https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/199048,Marcin-Chorazki-Misja-upamietnienia-ziemianstwa.h
tml](https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/199048,Marcin-Chorazki-Misja-upamietnienia-ziemianstwa.html)
27.02.2026, 22:30

Marcin Chorążki: Misja upamiętnienia ziemiaństwa

Rok 2015 był jubileuszowym dla Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego, które obchodziło 25. rocznicę powstania. Ale był również bardzo ważnym momentem aktywności zawodowej dr Agnieszki Łuczak, od lat piszącej o historii ziemiaństwa polskiego w XX w.

18.03.2024

W lipcu 2015 r. dokonano w Arkadach Kubickiego na Zamku Królewskim w Warszawie uroczystego otwarcia jej wystawy „Europa w rodzinie. Ziemiaństwo polskie w XX wieku”, a w grudniu odbyła się w tym samym miejscu uroczystość upamiętnienia jubileuszu PTZ, w trakcie której Agnieszka Łuczak została uhonorowana medalem z okazji 25-lecia PTZ. Stanowiło to ogromne uznanie dla jej zaangażowania w badania i prace nad upamiętnieniem historycznej roli tej wąskiej i tradycyjnej elity polskiego społeczeństwa.

Poszukując inspiracji...

Pamiętamy, jak zmieniała się Polska od przełomu 1989 r., szczególnie w przestrzeni historycznej. Wraz ze znikaniem relikwów komunistycznej przeszłości, na początku w sposób gwałtowny, państwo oddawało za bezcen do rąk prywatnych, przekazywało samorządom bądź pozostawiało bez nadzoru właściwych urzędów lub służb zabytkowe dwory i pałace stanowiące spuściznę po rodzinach ziemiańskich. W ten sposób ponad 2 tys. budynków uległo dewastacji, a z czasem część z nich zniknęła z powierzchni ziemi.

Jednocześnie przełom roku 1989 doprowadził do podjęcia nowych badań naukowych nad spuścizną i kulturą ziemiańską, które nie były już obciążone negatywnym komunistycznym paradygmatem. W przypadku Agnieszki Łuczak była to jej praca magisterska *Księgozbiór Izabelli z Czartoryskich Działyńskiej w Gołuchowie w XIX i XX wieku*, przygotowana w 1993 r. na Wydziale Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Praca omawiała powstanie i losy księgozbioru Czartoryskiej jako jednej z największych kolekcjonerek dzieł sztuki w Polsce, a zarazem arystokratki. Jak twierdzi Tomasz Łuczak:

„W istocie jest to początek naukowych zainteresowań ziemiańskich Agnieszki”.

Po zakończeniu studiów podjęła współpracę z Ministerstwem Kultury – Pełnomocnikiem Rządu ds. Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą (obecnie Departament Dziedzictwa Narodowego), aby opracować dokumentację dotyczącą strat kultury w zbiorach osób prywatnych i związków wyznaniowych podczas okupacji niemieckiej 1939–1945. Szczególnie ważne dla Agnieszki Łuczak okazały się straty wojenne dóbr kultury, dworów i pałaców w Wielkopolsce, z którą była związana i najlepiej rozumiała jej kontekst historyczny oraz kulturowy. Szeroko prowadzone kwerendy bibliograficzne, archiwalne oraz w zbiorach prywatnych ziemiaństwa doprowadziły do zgromadzenia informacji o stratach setek rezydencji w Polsce. Wyniki kwerend konsultowała ze specjalistami z zakresu zabytków ruchomych, wystroju i sztuk użytkowych. Efektem było ustalenie kilku tysięcy obiektów utraconych w czasie wojny w wyniku grabieży prowadzonej przez Niemców i wojska sowieckie.

Działania te uwieńczyła praca doktorską, która w 2011 r. ukazała się drukiem pt. *Utracone decorum. Grabież dóbr kultury z majątków ziemiaństwa polskiego w Wielkopolsce w czasie okupacji niemieckiej w latach 1939–1945*. Praca powstała pod kierunkiem prof. Jana Żaryna na Wydziale Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Tę publikację uzupełniają pozostałe dotyczące elit polskich w Wielkopolsce: *Polityczne oczyszczanie gruntu. Zagłada polskich elit w Wielkopolsce (1939–1941)* – wspólnie z Aleksandrą Pietrowicz; *Wypędzeni 1939... Deportacje obywateli polskich z ziem wcielonych do III Rzeszy* (wspólnie z Jackiem Kubiakiem) czy też szereg artykułów naukowych dotyczących ziemiaństwa polskiego w latach 1939–1945, szczególnie strat materialnych poniesionych przez nie w tym okresie. Była również inicjatorką konferencji naukowych współorganizowanych przez Instytut Pamięci Narodowej i Polskie Towarzystwo Ziemiańskie dotyczących dziejów ziemiaństwa. Inspirowała innych badaczy ziemiaństwa, a także przez lata pozostawała koordynatorką projektu badawczo-edukacyjnego IPN *Ziemiaństwo polskie w XX wieku*.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Artykuł